

Marko Kapović, *Gramatika španjolskog jezika*, Matica hrvatska, Zagreb, 2022.

Pojava *Gramatike španjolskog jezika* Marka Kapovića velik je iskorak za hrvatsku hispanistiku, a od nemalog interesa i za ukupno hrvatsko jezikoslovlje.

Za početak valja konstatirati da Kapovićeva *Gramatika* obaseže 1083 stranice, što već samo po sebi mnogo govori. (Odatle se ujedno zaključuje o nezahvalnosti zadaće da je se predstavi tako da se pravedno istaknu i pobroje svi njeni doprinosi.) Nova je gramatika nedvojbeno bila potrebna već i zbog jezičnih promjena nastalih tijekom minulih desetljeća, a koje kod nas nisu zabilježene i opisane, barem ne na sustavan i sveobuhvatan način. Naime, Kapovićev je pristup naglašeno deskriptivan te donosi sinkronijski prikaz španjolskoga s geografski i socijalno uvjetovanim varijacijama, pa je time popunjena velika praznina u hrvatskoj hispanistici. Osim toga, jezikoslovlje je proteklih desetljeća iznjedrilo cijeli niz novih spoznaja o pojavnostima španjolskoga jezika. Posebno je to važno u odnosu na one aspekte španjolskoga koji su govornicima hrvatskoga dugo bili kamen spoticanja u njegovu usvajanju. Tako je napretkom jezikoslovlja postalo moguće u novom svjetlu sagledati kompleksnost španjolskoga glagolskoga sustava ili uporabu člana, na primjer. U svakom slučaju, ova *Gramatika* zaslužuje da je se ocjenjuje prvenstveno s obzirom na to u kojoj mjeri odgovara na vlastite zadaće i na kontekst u kojem je napisana. A eventualno je moguće povući paralele i u odnosu na usporediva suvremena djela ostalih hrvatskih stranih filologija među kojima je, imamo li u vidu obuhvat tema i temeljitost njihove obrade, praktički bez premca.

U uvodu još valja i odati veliko priznanje Marku Kapoviću za pozamašan posao proučavanja goleme hispanističke literature. Budući da je ona proteklih desetljeća gotovo eksponencijalno rasla, odabir i prezentacija najrelevantnijih podataka o široko rasprostranjenom pa stoga i slojevitom jeziku kao što je španjolski sa svim svojim varijetetima nije bila nimalo jednostavna zadaća. Premda u uvodnoj riječi autor naznačuje da je ovdje u fokusu standardni europski varijetet španjolskoga, gdje god je to iole značajno (v. poglavlje o uporabi prošlih vremena), ne izostaje ni dijalektološki osvrt u kojem se tumači svaki otklon od iberskog poluotočnog standarda.

Sama *Gramatika* strukturirana je u tri razdjela: *Fonetika, fonologija i ortografija* (117 stranica); *Morfologija* (433 stranice) i *Sintaksa* (480 stranica). U početnom dijelu, prije *Predgovora, Zahvala* te popisa simbola i kratica, nalazimo opsežan sadržaj koji dijelom¹ nadomješta izostanak predmetnoga kazala, donekle kompenziran i

1 Izostanak predmetnog kazala uočljiviji je nedostatak kad je riječ, na primjer, o modalnim konstrukcijama koje su obrađivane po morfološkom ključu. Posljedica takve odluke jest to da su vrlo korisne i ne tako rijetke napomene o njima fragmentirane i disperzirane po velikom broju razdjela i poglavlja. Isto se odnosi i na apsolutne konstrukcije – iako u manjoj mjeri jer su obrađene zasebno – odnosno na mogućnost da se usustavi pregled sintaktičkih sredstava za izražavanje pojedinih logičkih odnosa (npr. uzročnost, kondicionalnost).

gustom mrežom uputnica u tekstu. Na koncu Kapović donosi i korisnu aktualiziranu *Bibliografiju* na šest stranica s brojnim referencama, posebno na poglavlja iz trosvečanog klasika *Gramática descriptiva de la lengua española* (Bosque i Demonte 1999) te na sveske nove gramatike Španjolske kraljevske akademije (NGLE 2009). Iz samog je popisa razvidno kojim je pitanjima španjolske gramatike posvećena posebna pažnja pa se tako među temama uočavaju: specifično španjolska pojavnost dvaju ekvivalenata hrvatskoga glagola *biti*; složen sustav glagolskih vremena te slaganje vremena; modalnost; glagolske perifraze; fonetika i fonologija.

Upravo se poglavlje *Fonetika, fonologija i ortografija* ističe unutar cijele Kapovićeve *Gramatike* svojom zaokruženošću i izuzetno temeljitim pristupom. Iako jesu posrijedi discipline čiji je predmet proučavanja prilično omeđen, pouzdanost obavijesti s mnoštvom zanimljivih napomena koje se donose, odraz su autorova znanstvenog interesa za navedene discipline. U nedostatku hispanističkih monografija pisanih na hrvatskome, osobit je dobitak uključivanje uvoda preglednog karaktera. U njemu se čitatelju sažeto predstavljaju fonetika i fonologija s pripadajućim temeljnim nazivljem koje se donosi dvojezično. Opisi artikulacijskih posebnosti španjolskoga sustava izvrsno su nadopunjeni pomno odabranim primjerima koji indirektno mogu poslužiti i za razvijanje jezične komunikacijske kompetencije (npr. *enamorado de alguien* u funkciji objašnjavanja razlika između interdentalnog frikativa [ð] i odgovarajućeg aproksimanta). Sve u svemu, to će poglavlje biti pouzdan priručnik studentima u ovladavanju španjolskom fonetikom, fonologijom i ortografijom, ne samo kad je posrijedi usvajanje španjolskih glasova ili uočavanje postojećih varijacija, već i u vezi katkad zakučastih pitanja akcentuacije i rastavljanja na slogove.

U *Morfologiji* Marko Kapović slijedi klasičan pristup te niže jednu za drugom vrste riječi počevši od imenskih, pa preko glagola i, za klasifikacije uvijek nezahvalnih priloga do prijedloga, veznika i usklika [sic] da bi se, prije zaključnih napomena o komparativnim konstrukcijama, posvetio tvorbi riječi (deminutivi, augmentativi, despektivi, hipokoristici i skraćivanje). U takvom pristupu mnogima će se javiti dvojbe, a osobito pristašama restriktivnijeg shvaćanja morfologije koja bi obuhvaćala samo promjenljive i pretežno samoznačne vrste riječi, dok će im sam spomen konstrukcija (kao u slučaju ranije spomenutih komparativnih) asociirati sintaksu. Stanovita pojmovna i terminološka ležernost zamjetna je i u obradi priloga, kategorije koja i inače doduše često trpi razne nedorečenosti i nedosljednosti zbog svoje raznolikosti.

Isto tako, već u pregledu vrsta riječi dotiče se autor utjecaja veznika na uporabu glagolskih vremena i načina. To se pitanje dakako produbljuje u susljednom poglavlju gdje ga se raščlanjuje iz čisto sintaktičke perspektive. S didaktičkog stajališta – ima li se za cilj pomoći čitatelju da ovlada pravilima španjolske gramatike i uspješno ih primijeni u komunikacijskoj praksi – zasigurno je utemeljen i svrsishodan takav raniji nagovještaj. Strogo jezikoslovno gledano, takvo postupanje zapravo pred-

stavlja argument za radikalniju distinkciju između morfologije i sintakse, čega je svjestan i sam autor (str. 531).

U svakom slučaju, u prilog autoru ide činjenica da se je još uvodno ogradio od zalaženja u teorijske rasprave, imajući pred očima prvenstveno studente kojima je ovakav klasičan rakurs zacijelo bliži te im omogućava lakše uočavanje sličnosti i razlika u jezičnom inventaru španjolskoga i hrvatskoga jezika. Šteta je ipak što u poglavlju o morfologiji (a isto vrijedi i za *Sintaksu*) izostaje pregledni uvod kakav Kapović donosi za fonetiku, fonologiju i ortografiju. Pored usustavljanja osnovnih pojmova i naziva, u njemu se između ostaloga moglo makar ukazati i na delikatnost pitanja kategorizacije priloga, veznika i prijedloga te funkcionalno srodnih lokucija² katkad poistovjećivanih sa spomenutim vrstama riječi.

Onkraj tih teorijskih aporija, ono što je bitno jest to da se pitanjima od prioritetne važnosti iz perspektive prosječnog korisnika *Gramatike* pristupa izuzetno temeljito i dokumentirano. Za primjer je dovoljno sagledati obradu pridjeva, a pogotovo zamjenica ili glagola.

Primjerice, komparaciju Kapović tumači s brojnim napomenama o specifičnostima morfologije pridjeva pri čemu se poklanja pažnja i dijakronijskom i sinkronijskom – sociolingvističkom i dijalektološkom – aspektu, a sve uz dostatan broj primjera. Kao što će se vidjeti kasnije, isti takav obrazac Kapović primjenjuje na gotovo svaki jezični fenomen koji je intrigantan iz sociolingvističkog ili dijalektološkog rakursa, a čime gramatički opis dobiva na dinamičnosti. Dva su još obilježja autorova pristupa zamjetna u objašnjavanju kategorije pridjeva. Najprije to da se gramatička pravila sagledavaju s kritičkom distancom, iz perspektive jezične stvarnosti. Slučaj je to s tumačenjem uporabe učenih oblika superlativa, odnosno superlativa učenih pridjeva, kao i odstupanja od s time povezanih pravila. Autor pojašnjava da tako postulirano pravilo ne priječi govornika da u pojedinim prilikama upotrijebi oblik izveden temeljem poopćavanja pravila za derivaciju superlativnih oblika (str. 244). Osim toga, Kapović nerijetko poseže i za kontrastivnim pristupom. Tako donosi korisnu analogiju između položaja pridjeva u španjolskome i opreke određeno–neodređeno u hrvatskome (str. 247), a višejezičnim pristupom spretno se služi i u pojašnjavanju uporabe španjolskih prijedloga (str. 501 i dalje), prevenirajući tako negativan transfer.

Nadalje, u *Morfologiji* Kapović pruža sveobuhvatan pogled na uporabu osobnih zamjenica i španjolskih specifikuma, posebno onih od interesa za pragmalingvistikku, kao što su *tuteo*, *ustedeo* i *voseo*. Osim uvida u dijakronijski razvoj sustava zamjenica, no bez opterećivanja čitatelja suviše stručnim podacima, njihov se pregled upotpunjuje sistematičnim sociolingvističkim i dijalektološkim napomenama (diferenciranima prema varijetetima). Tako ažurna sinkronijska panorama obuhvaća i dijalektne specifičnosti koje se odnose na glagolsku morfologiju. Na primjer, ovdje čitatelj dobiva prilično cjelovitu predodžbu o tvorbi i uporabi *voseu* vlastitih glagolskih oblika. S obzirom na to da, zbog geografske i kulturne distance, za velik udio

2 Npr. *en vano*, *otra vez*, *de nuevo* (str. 465; 479).

potencijalnih čitatelja *voseo* počesto ostaje tek marginalna pojavnost, ovako usustavljene i probrane činjenice na koncu im omogućuju solidnu upućenost. S druge strane, unatoč zaokruženosti njenog opisa, ukazivanjem na kompleksnost te jezične stvarnosti autor nuka **čitatelje** na daljnje samostalno istraživanje.

Kod tumačenja idiomatičnih pojavnosti u slučaju zamjenica³, Kapović fokus usmjerava i na obavezno ponavljanje objekta nenaglašenim zamjenicama. Kao korisna se ističu i detaljna pojašnjenja s obzirom na pragmatički ulog u izrazima s naglašenim odnosno nenaglašenim posvojnim (pridjevskim) zamjenicama ili pak s pokaznim zamjenicama. Isto tako, na tim mjestima, nakon predstavljanja samih oblika i nakon tumačenja pravila, dodaju se praktični savjeti za jezičnu uporabu.

Indikativan je k tome i način obrade glagolskog sustava. Kapović naime razdvaja prikaz oblika vlastit morfologiji od uporabe glagolskih vremena i načina koji donosi zasebno, unutar poglavlja o sintaksi. Što se pak tiče oblika, autor sistematično polazi od predstavljanja pravilnih paradigmi, ograničavajući se samo na glagolska vremena koja jesu u aktivnoj uporabi te su neophodna za stjecanje komunikacijskih kompetencija, da bi u nastavku izdvojeno prikazao glagolska vremena na rubu nestajanja, a zatim i nepravilnosti. Takav taktičan pristup potpomaže postupno usvajanje glagolskih oblika, a što nije malen izazov s obzirom na njihovu brojnost. Dodatna odlika načina na koji tumači glagolsku morfologiju jest, očekivano, i veća pozornost što je poklanja fonološkom aspektu (npr. aspiracija i elizija fonema /s/ u oblicima *vosea*).

Blagi pomak od klasičnog morfosintaktičkog pristupa ka funkcionalnom – dobrodošao s obzirom na naglašeno didaktičko usmjerenje *Gramatike* – bilježi se u odjeljcima poput onog posvećena izražavanju višestrukosti ili izražavanju sata, datuma, godina, računskih operacija i postotaka. Jednako vrijedi istaknuti odjeljak koji tematizira formulaične usklike. Naime kod usvajanja stranog jezika, često se nakon ovladavanja fonologijom, morfologijom i sintaksom govornik nađe u nepriključici kada – ne više u simuliranoj već u stvarnoj komunikacijskoj praksi – treba, na primjer, pristupiti nepoznatoj osobi, zapodjenuti razgovor ili javiti se na telefon. Kako ne bi sve ostalo na poznavanju oblika i gramatičkih pravila, Kapović u *Gramatiku* uključuje i jezgrovična funkcionalna pojašnjenja radi prevencije takvih nelagodnih situacija.

Kratak osvrt nadalje zavrjeđuje susljedni odjeljak posvećen vulgarizmima, sukladan autorovu nastojanju da u *Gramatici* budu zastupljeni i oni jezični registri na koje nismo navikli u sličnim djelima, uključujući i onaj uličarski. Taj će potez zasigurno naići na odobravanje onih koje nuka i niska znatiželja ne bi li se upoznali sa španjolskim invektivama. Gledano iz čisto didaktičke perspektive, kad je u pitanju razgovorni jezik, možda bi korisnije bilo inzistirati na sustavnom tumačenju modalnih konstrukcija prema njihovoj ilokucijskoj vrijednosti, negoli tumačiti uzvike

3 Ovdje se misli i na konstrukcije s upitnom ili uskličnom zamjenicom *qué: qué tal* i dr. (str. 306–7) ili modalne konstrukcije s upitnom ili uskličnom zamjenicom *cuál* (str. 308–9).

koji iz sintaktičke perspektive strukturno ne odudaraju mnogo od hrvatskih konstrukcija. Tim više što bi se na njih mogla primijeniti tvrdnja da

...se radi o elementima stranog jezika koji se ne usvajaju izravnim učenjem nego postepenim usvajanjem leksičkih jedinica. (str. 557)

kako je autor u sljedećem potpoglavlju ustvrdio referirajući se na derivaciju i kombinatorne mogućnosti sufikasa, a ispričavajući se za njihovu sažetiju obradu.

Napokon, u *Sintaksi*, trećem dijelu *Gramatike*, autor pored poredbeno relevantnih raznorodnih pitanja (npr. uporaba člana, uporaba prijedloga) najveći naglasak ipak *očekivano* stavlja na uporabu glagolskih vremena i načina. Njegova tumačenja prošlih glagolskih vremena jezgrovito prikazuju međusobne razlike sa stalnim paralelama s hrvatskim glagolskim sustavom te je uz pomno formulirane primjere i početniku lako premostiti taj jaz između dvaju jezika. Kapović je vrlo zorno demonstrirao sve značajnije razlike u uporabi prošlih vremena te je, oslanjajući se uvelike na prijevod, uspješno demistificirao inače teško savladiv izazov za učenike španjolskoga kojima je materinski jezik hrvatski. Poznato je također da je kontrast između uporabe indikativa i konjunktiva, posebno u složenim rečenicama, neuralgična točka u ovladavanju ne samo španjolskim, nego i drugim srodnim jezicima iz perspektive govornika hrvatskoga. U skladu s time, Kapović toj temi posvećuje gotovo dvjesto stranica (skoro petinu cijele *Gramatike!*). Ovdje se iznova očituje autorov taktičan pristup⁴ kojim najprije prezentira jasno postavljena pravila uporabe glagolskih načina u imenskim rečenicama, da bi se, uz brižljivo upozorenje čitateljima, dao u znalačko obrazlaganje onih specifičnosti koje od prvotno postuliranih osnovnih pravila odudaraju, kako to obično i biva s obzirom na zamršenost jezične materije. U istom kontekstu govora o imenskim rečenicama, Kapović iznosi istančane distinkcije kao, na primjer, u slučaju glagola *soñar* (str. 719–20) i to bez zamaranja čitatelja. Podatci se ondje izlažu na način da će se nad njima zaustaviti i napredniji poznavatelj španjolskoga koji želi otkloniti i najmanju sumnju glede ispravnosti primjene gramatičkih pravila. Osim toga, nasuprot Kapovićevim ispricama zbog mjestimičnog ponavljanja, nimalo ne smeta što važne napomene donosi i na početku i na kraju govora o pravilima vezanim uz pojedine jezične fenomene kao što su ograničenja u uporabi glagolskih vremena i načina u zavisnim pogodbenim rečenicama, naprotiv.

Pažnju svakako zaokuplja još nekoliko zanimljivosti. Jedna od njih jest i karakter primjera kojima se Kapović obilato koristi, a što je po sebi neupitna prednost *Gramatike*. Kad je u pitanju njihova izvornost, većinom nisu preuzeti iz računalnih

4 S obzirom na to da se u *Sintaksi* primjenjuje raščlamba po morfosintaktičkom, a ne funkcionalnom kriteriju, moglo bi se eventualno prigovoriti zbog inzistiranja na tome da se o zamjeni indikativnih vremena konjunktivom govori u potpoglavlju u upotrebi konjunktiva u jednostavnim rečenicama, što djeluje pomalo zbunjujuće. Naime, evidentno je riječ o eliptičnim varijantama složenih rečenica (relativnih ili kondicionalnih) kod kojih se odabir glagolskih načina mnogo lakše može protumačiti na razini složene rečenice pri čemu se na kraju može dodati napomena o njezinoj eliptičnoj uporabi. Za pretpostaviti je da je njihovim smještanjem htio pripomoći prepoznavanju tih složenijih sintaktičkih konstrukcija s kojima se slabije upućen poznavatelj španjolskoga može susresti u jezičnoj praksi.

korpusa, ali jesu ovjereni kod izvornih govornika. Unatoč stilskoj njihovoj raznovrsnosti, naglašena je zastupljenost neformalnog jezika razgovornog registra. Osim usko eksplikativne vrijednosti, sadržajni odabir primjera često potencira usvajanje funkcionalno opravdanih jezičnih konstrukcija i, osobito, svakodnevnog leksika. Osim toga, razumijevanju uporabe pojedinih konstrukcija uvelike pomaže i autorova navika da navedene primjere dodatno parafrazira radi isticanja stilskih razlika, čime se čitatelju bistri predodžba o njihovoj kontekstualnoj primjerenosti. Nije neobično da primjeri pretežno tematiziraju svakodnevnicu, no ponekad uključuju i neke pomalo efemerne *locuse* popularne kulture i društveno–političke aktualnosti, dok su reference na klasike španjolske kulture i one književne skromnije zastupljene. Premda takva familijarnost i suvremenost jamči veću pristupačnost *Gramatike* današnjim naraštajima čitatelja, ona ujedno uvećava rizik od prebrze patine anakronosti. Kao zamjerku glede primjera, smijemo ovdje ukazati na sklonost ka komunikacijski ekvivalentnom i gdjekad suviše simplificiranom prijevodu^{5 6}. Unatoč vlastitim autorovim ogradama, taj pristup, nasuprot većoj doslovnosti koja bi očiti je naglasila sličnosti i razlike u sintaktičkoj strukturi hrvatskih iskaza u odnosu na španjolske, može s didaktičkog stanovišta djelovati deficitarno⁷.

Premda se Kapovićevu rezervu prema normi i standardnom jeziku može razumjeti u svjetlu nastojanja da se jezik prikaže u što širem sinkronijskom presjeku, ipak u pojedinim slučajevima nedostaje veća doza kritičnosti prema zabilježenim pojavama. Autor primjerice donosi doista nezgrapne prijevode španjolskih idiomatskih konstrukcija⁸ za koje i sam tvrdi da su kalkovi⁹, no kloni se njihove valorizacije te se ograničava na konstataciju da »su se u govornom jeziku uobičajili« (ibid.). Dok je deskriptivan pristup itekako razumljiv i potpuno legitiman u jezikoslovnoj praksi kad se bilježi autentična jezična produkcija, upitna je svrsishodnost bilježenja takvih nemuštih prevodilačkih pokušaja, a koji zasigurno ne odgovaraju prototipnoj jezičnoj komunikaciji¹⁰.

Iz ukupnosti teksta Kapovićeve *Gramatike* nedvosmisleno se daje zaključiti o tome da on pri opisivanju gramatike španjolskoga jezika ne prihvaća normativistič-

5 Što se tiče glagola konstatacije u negativnim izjavnim rečenicama, mora se konstatirati da parafraze u prijevodima donekle unose pomutnju, pogotovo stoga što nedostaje čvršće uporište za tvrdnju o neuobičajenosti negiranja glagola mišljenja u hrvatskome (str. 681). Ostaje dojam da se ondje nepotrebno zalazi u tančine jer su sintaktički podudarni, ili vjerniji prijevodi itekako mogući i, štoviše djeluju potpuno ovjereni (npr. *Ne mislim da je to dobro rješenje.*). Ako i postoje neke razlike, čitatelj možda može naslutiti da su motivirane izvanjezičnim razlozima koji sa samom sintaksom nemaju mnogo veze. Ako je pritom primaran cilj pokazati upotrebu glagolskih načina, ovdje se toliko detaljna raščlamba čini suvišnom.

6 Npr. futur nepotrebno preveden prezentom (str. 634) u poglavlju o futuru i kondicionalu, pri tumačenju razlika između prezenta i futura.

7 Izvjestan je rizik da će čitatelj, vidjevši sintagme *un hombre grandote* i *una mujer grandota* (str. 231) prevedene kao što jesu velik muškarac odnosno velika žena, ili pomisliti da ne postoji razlika između pridjeva *grande* (velik) i *grandote* ([p]oveći) ili ostati zbunjen. Također se to pitanje nameće kad je posrijedi deminutivni oblik priloga *ahorita*, preveden kao *sad* (str. 465), bez ikakvog intenzifikatora.

8 V. emfatične rečenice s glagolom *ser* (str. 912).

9 Primjer: *U Španjolskoj je gdje sam ga upoznao* (ibid.).

10 Slično je i s ocjenom o prihvatljivosti pasivnih konstrukcija s izraženim agentom u hrvatskome za koje navodi da ih prihvaća samo dio govornika (str. 950).

ku paradigmu koja podrazumijeva akademski autoritet ili, u slučaju španjolskoga, Akademijin autoritet. Kapović gleda pristupiti objektivno – koliko je to moguće u tako relativističkoj perspektivi – te redovito donosi usporedbu između onoga što sugerira jezična norma i onoga što je odraz aktualne jezične prakse među (prosječnim) govornicima. Ipak, on potonje uzima za legitimne arbitre u jezičnim prijemorima te se čestotnost uporabe nameće kao pokazatelj gramatičke točnosti (a ne samo ovjerenosti), kao što i sam ističe: *kao ispravne donosimo one oblike koji su u stvarnoj, svakodnevnoj uporabi među govornicima* (str. 30). Premda sporedan, još jedan pokazatelj takvog stava jest i dojam da tekst *Gramatike* nije prošao kroz uobičajeni lektorski filter te je uočljivo inzistiranje na nekim nestandardnim oblicima. U svemu tome može se nazrijeti zazor prema normiranosti jezika odozgor koji onda može rezultirati i stanovitim egzaltiranjem nove norme, ali postavljene odozdo. A takva normalizacija supstandarda i dojučerašnjeg tabua teoretski bi mogla izroditi novi standard, s novim tabuima. To samo po sebi može biti legitiman odabir, no s obzirom na očitu pedagošku orijentiranost *Gramatike*, dovodi autora u blagu kontradikciju. Na istom tragu možemo se osvrnuti i na doprinos na razini stručnog nazivlja gdje se Kapović u velikoj mjeri priklonio internacionalizmima. Može se pretpostaviti da ga je pritom vodila želja da se hispanistima olakša snalaženje u španjolskom nazivlju. Činjenica jest – uvelike razumljiva – da je autorova primijenjena usmjerenost ostavila u drugom planu teorijsko brušenje pojmova pa posljedično i nazivlja, a koliko će Kapovićeva *Gramatika* utjecati na terminološku standardizaciju, pokazat će vrijeme.

Naposljetku valja istaknuti da netom spomenute tendencije, unatoč svemu, ne mogu nipošto zasjeniti Kapovićeva veliko postignuće s obzirom na deklariranu i ostvarenu praktičnu namjenu *Gramatike* u koju je ugrađeno i dugogodišnje njegovo iskustvo što ga je stekao kao izvanredni profesor Odjela za hispanistiku i iberške studije Sveučilišta u Zadru. Plod toga njegova pedagoškog rada sa studentima s kojima je godinama raščlanjivao goruća pitanja španjolske gramatike, očitovao se u temeljitoj i kompetentnoj prezentaciji složene jezične zbilje i to na doista pristupačan način. Nema sumnje da će Kapovićeva *Gramatika španjolskog jezika*, izazovan pothvat za jednog autora, izvrsno poslužiti naraštajima ljubitelja španjolskoga i jezičnih znatiželjnika, dok će studentima španjolskoga jezika biti stalan pratitelj i neizostavan vodič u razrješavanju najtežih jezičnih nedoumica.

Lovro Sučić

Literatura

- Bosque, Ignacio i Violeta Demonte (ur.) (1999). *Gramática descriptiva de la lengua española*. Madrid: Espasa
- Kapović, Marko (2022). *Gramatika španjolskog jezika*. Zagreb: Matica hrvatska
- Real Academia Española i Asociación de Academias de la Lengua Española (2009). *Nueva gramática de la lengua española*. Madrid: Espasa [cit. NGLE]